

چگونگی اثرگذاری تشویق در یادگیری دانش آموزان

پرستو نقدی^۱، رحیم خدایار^۲، محمدمیر پارسافر^۳

^۱ آموزگار مقطع ابتدایی

^۲ مدیر مقطع ابتدایی

^۳ معاون مقطع ابتدایی

نام نویسنده مسئول:

پرستو نقدی

چکیده

پژوهش ذیل از نوع پژوهش های مروری می باشد که در این پژوهش، چگونگی تاثیر تشویق در افزایش یادگیری مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که تشویق، توانایی و استعداد های دانش آموزان را به کار انداخته و استقامت آنها در فعالیت ها را افزایش می دهد. توجه و تحسین برای هر شخصی مفید است زیرا، انسان نیاز به تایید و احترام دیگران دارد و می خواهد در هر کاری که فعالیت می کند دیگران کوشش او را قدر بدانند و برایش ارزش قائل شوند. معلم باید شاگردان خود را به علم و دانش تشویق نماید و فضائل و مزایای علم و علما را به آنان تذکر دهد و یاد آور گردد که علما و دانشمندان، وارثان انبیاء و پیغمبران هستند و در پایگاه هائی فرزنده و درخشان جای دارند.

همچنین در این پژوهش می خواهیم بدانیم که چه نوع تشویق اثر مثبت دارد و چه نوع آن، اثر منفی و آیا تشویق تنها راه موفقیت یک دانش آموز است؟ تشویق باید چگونه باشد آیا به نوع و اندازه کاری که انجام داده می شود بستگی دارد؟ آیا واقعا تشویق بیش از روش های دیگر مانند تنبیه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد؟ تشویق در منزل و از طرف والدین موثرتر است یا از طرف اولیاء مدرسه؟ و آیا تشویق فردی موثرتر یا تشویق گروهی؟

واژگان کلیدی: اثرگذاری، افزایش توانایی، تشویق، یادگیری

مقدمه

شاید برای عده ای تصور اینکه بتوان در مدرسه ای از تشویق استفاده کرد کمی دشوار است اما واقعیت این است که می توان در سنگر مدارس شاهد حضور با شکوه معلمان و شاگردانی بود که با سرمایه از محبت و چهره های متبسم و مصمم در تلاش هستند که در کارهای خود موفق بوده اند. پس باید رنگ مدرسه ای یادآور زیباییها و نیکوئیها باشد. چرا که هم انسانها بالاخص نوجوانان محبت پذیر می باشند. ولذا نیاز به محبت از اساسی ترین نیازهای هر انسان می باشد. تشویق نیروها و استعدادهای دانش آموزان را به کار می اندازد و استقامت آنها را در کارها زیاد می کند و موجبات سرعت در کارهای بدنی را فراهم می کند و در کارهای فکری موجب سعی و کوشش بیشتری می گردد {۱} تشویق و تقویت رفتار مثبت کودکان سبب شکل گیری عادات مطلوب در آنان می شود. به عبارت دیگر از آنجا که از طریق رفتارهای تشویق آمیز کلامی و غیر کلامی مادی و عنوی فردی و گروهی مستقیم و غیر مستقیم مربی بیش از هر چیز به یک نیاز هم نوجوانان یعنی نیاز به محبت متعلق و توجه پاسخ داده می شود.

ما شاهد بیشترین مؤثرترین و پایدارترین اثر در رفتار آنان هستیم در حالی که وقتی دانش آموزی را تنبیه می کنی من نه تنها به هیچ یک از نیازهای خطری و اساسی او پاسخ نمی دهیم بلکه تعادل حیاتی اش را برهم زده او را با تجربه ناخوش آیندی که همواره از آن گریز دارد مواجه می کنیم ولو اینکه بطور موقت رفتار مطلوب آن را کنترل کرده باشیم {۲} رسول خدا پایه رفتار با کودکان و نوجوانان را بر محبت استوار کرده و سفارش می کند که آنان را گرامی بداریم و با جایزه ای که امکان وفایش هست آنان را تشویق نمائیم. {۳}

کودک اگر از لحاظ درسی و اخلاقی در سطح غیر قابل قبولی باشد باید نقطه مثبتی در وضع رفتار و ظاهر او یافت و از آن بعنوان جای پای برای تشویق وی استفاده کرده مثلاً ممکن است دستهایش لطیف واز آن بعنوان جای پای برای تشویق وی استفاده کرده مثلاً ممکن است دستهایش لطیف ویا موی سرش اصلاح شده ومرتب باشد همچنین ممکن است به تمیزی کفشهایش اهمیت بده ویا دفتر و کتاب خود را خوب نگه داری کند. به هر حال باید از همان نقطه مثبت و روزنه کوچک نوری به زندگی تحصیلی کودک تابیده شخصیت قابل قبولی از او ساخت و زندگی جدیدی را برایش پی ریزی کرد. سرگرمیها و علائق کودک نیز نباید از نظر معلم دور نماید {۴}

مقداری توجه و تحسین برای هر کسی مفید است چون انسان نیاز به تایید و احترام دیگران دارد و می خواهد در هر کاری که فعالیت می کند دیگران کوشش او را قدر بدانند و برایش ارزش قائل شوند. منتها برای سرآمد شدن یا برجسته شدن و دریافت تحسین باید کوشش بیش از حد متعارف داشته و البته به موازات کوشش آمادگی و استعداد آن فعالیت ویژه هم باید در انسان باشد {۵}

کودک باید عمل خوب را بر پایه عمل به وظیفه شخصی و اجتماعی و بدون توقع داشتن پاداش انجام دهد ولی والدین به این عنوان که او فردی وظیفه شناس است او را تشویق کنند. تشویق بهتر است صورت مالی پیدا نکند بلکه اولاً کودک باید خواندن نماز را مانند دیگران وظیفه خود بداند و ثانیاً تشویق ما از او به عنوان ابزار رضایت از انجام وظیفه اش باشد. یعنی نشان دهیم که از عملش خوشنودیم و بعد در بستن بالاتر به او بفهمانیم که خدا هم از این عمل او راضی است.

تشویق باید واحد ضوابط و حدود باشد یعنی اینکه نباید فرد برای عمل تشویق شود.

بلکه شایسته است که رفتارهای خاص و برجسته او مورد ستایش قرار گیرد. اما به جهت گستردگی موضوع فوق در این پروژه فقط به موضوع تشویق می پردازیم که البته از اهمیت خاصی (ویژه ای) نسبت به تنبیه در مواردی نیاز است ولی باید باشد که شاعر عالی مقام سعدی می فرماید :

جمعه به مکتب آورد طفل گریز پای را

درس معلم اربود زمزمه محبتی

بیان مسئله

با توجه به مسائلی که گذشت می خواهیم بدانیم که چه نوع تشویق اثر مثبت داد و چه نوع آن اثر منفی و آیا تشویق تنها راه موفقیت یک دانش آموز است ؟ تشویق باید چگونه باشد آیا به نوع و اندازه کاری که انجام داده می شود بستگی دارد ؟ آیا واقعا تشویق بیش از روشهای دیگر مانند تنبیه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد ؟ تشویق در منزل واز طرف والدین موثرتر است یا از طرف اولیاء مدرسه ؟ آیا از طریق تشویق می توان از نروی یک فرد حداکثر فایده را برد و تمام خواسته خود را بدست آنها (دانش آموزان) برآورده ساخت ؟ و آیا تشویق فردی موثرتر یا تشویق گروهی ؟

اسکینر روانشناس رفتارگرا چنین عقیده دارد که تنبیه شدید کودکان و نوجوانان در قبال انجام رفتار نا مطلوب ممکن است موقتا به حذف آن رفتار در کودک بینجامد ولی در بیشتر مواقع به بروز رفتارهای جبرانی انتقام جویانه ضد اجتماعی می گردد ویا مشکلات هیجانی دیگری را به بار می آورد تنبیه هایی که معلمان بر کودکان روا می دارند از یک طرف مشکلات عاطفی و اختلافات رفتاری را موجب می گردد واز طرف دیگر رابطه معلم شاگرد آشفستگی ایجاد کرده و امکان بازسازی و ترمیم آن را مشکل ودر مواقعی دور از دسترس می سازد. در چنین

شرایطی کودک تصور منفی را که از معلم تنبیه گر دارد ممکن است به معلمان دیگر محیط آموزش و حتی فضای فیزیکی مدرسه دهد. معلمان پرخاشگر و هیجانی که از عهده کنترل رفتار خودشان بر نمی آیند با تنبیه های شدید و مکرر آثار سوء در سازگاری شاگردان خود خواهند گذاشت و مقاومت آنها را در یادگیری دروس بر خواهند انگیزت {۶}

ضرورت تحقیق (اهمیت موضوع تحقیق)

از آنجائیکه خانواده ها و مدارس ابتدایی ترین و مهمترین کانون پرورش و تربیت کودکان و نوجوانان هستند و گردانندگان آنها والدین و آموزگاران هستند و اصلی ترین نقش را در این زمینه به عهده دارند باید با اصول و قوانین تربیت آشنایی کامل داشته باشند و آن را به عنوان احسن بکار گیرند. چرا که اگر این اصول و قوانین بکار برده نشوند نباید در انتظار موفقیت آموزش و پرورش باشیم. بنابراین فساد و تزلزل جبران ناپذیر آینده مان دور از انتظار نخواهد بود در این مصداق شاعر معروف سعدی شیرازی گفت :

خشت اول گر نهد مهار کج تا ثریا می رود دیوار کج
خداوند عزیز نیکوکاران را مورد تشویق قرار داده و نیکی های آنان را ده برابر پاداش می دهد.

تعریف واژه ها و اصطلاحات

(۱) تشویق :

فرایند یا روش یا وسیله ای است که ملی آن حالتی مطلوب و خوشایند برای دانش آموزان ایجاد می شود که سبب افزایش عمل مطلوب و یا تکرار آن می شود {۷}

(۲) تشویق غیر مادی :

تایید دانش آموزان در قبال انجام مورد قبول که با دادن چیزی که ارزش پولی نداشته باشد این نوع تشویق به دو صورت کلامی و غیرکلامی انجام می پذیرد تشویق غیر مادی کلامی اغلب رفتارها حرکات و اعمالی که بدون استفاده زبان و صرفا با ایما و اشاره و حالات ظاهری بدن صورت می گیرد. مانند لبخند زدن، تکان دادن سر به منظور تایید دست زدن روی شانه دانش آموزان و دادن نمره و اما تشویق به تشویقی گوئیم که در قبال انجام کار مورد قبول از طرف دانش آموزان توسط معلم با گفتن کلامی مانند : بله خوب است . آفرین ، بارک اله خوشم آمد صورت می گیرد {۸}

(۳) تشویق مادی :

به دادن چیزی که دارای ارزش یا کیفیت تجاری یا پولی باشد که معلم به منظور تایید و تمجید رفتار مزایایی مانند کتاب، خودکار، تابلو، و یا حتی پول به دانش آموز می دهد {۹}

(۴) یادگیری :

ایجاد تغییر نسبتا پایدار در رفتار بالقوه یادگیرنده مشروط بر آنکه این تغییر بر اثر اخذ تجربه رخ دهد. جامع ترین تعریفی که تا کنون از یادگیری به دست آمده تعریف هیلگارد (Hilgard) و مارکیز (Marquis) می باشد {۱۰}

(۵) پیشرفت تحصیلی :

پیشرفت تحصیلی اصطلاحی به معنای موفقیت است و برابر تعیین پیشرفت آموزش بصورتی که از تستهای از قبیل حساب و دیکته و غیره حاصل می شود {۱۱}

پیشینه تحقیق

ایجاد شوق و دلبستگی به علم دانش شاگردان :

معلم باید شاگردان خود را به علم و دانش تشویق نماید و فضائل و مزایای علم و علما را به آنان تذکر دهد و یادآور گردد که علما و دانشمندان وارثان انبیاء و پیامبران و در پایگاههایی بلند و فرازنده و درخشان جای دارند پایگاههایی که مورد شک انبیاء و شهدا و جانبازان راه خدا می باشد. باید معلم اینگونه سخنان شوق آفرین را که در ملی آیات و اخبار و آثار اشعار و امثال بچشم می خورد و بازگو کننده فضائل و منازل و مقامات والای علم است بگوش آنها برساند معلم باید از عواملی که او را در تشویق شاگردان به علم و دانش مدد می کند استفاده نماید و به آنها گوشزد کند باید نسبت به مسائل دنیوی به امکانات و با اندازه کفایت قناعت و سنبده کنند تا از این طریق بتواند آنها را از انگیزه دنیا ثرانی که موجب دل مشغولی و پریشانی خاطر آنها می گردد ... مدارد {۱۲}

مواسات و دلسوزی معلم نسبت به شاگردان باید درباره شاگردان خواهان اموری باشد که نسبت به آنها در خور احساس علاقه و دوستی می نماید، واز هر گونه شر و بدی که برای خویش نمی پسند برای شاگردان نیز نپسندد زیرا اینگونه مواسات و برابر اندیشی به شاگردان خلی از کمال ایمان معلم و حسن رفتار و برداری و نمایانگر روح تعاون و همبستگی معلم نسبت به آنان باشد.

در احادیث صحیح و معتبر چنین آمده است: هیچیک از شما نمی تواند عنوان مومن را (بمفهوم واقعی آن) احراز کند مگر آنگاه که نسبت به برادر ایمانی خود همان چیزی را بخواهد که درباره خود نیز بدان احسان علاقه و محبت کند {۱۳} عامل لطف و محبت، موثرترین عوامل تعلیم و تربیت است:

بر معلم لازم و ضروری است (اهتمام خویش را در جهت اخلاقی شاگردان بکار گیرد، و آن را از اخلاق زشت و خوبیهای ناستوده و ارتکاب می سازد و یا موجب ترک اشتغالات علمی و یا اهانه ادب به دیگران می گردد جلوگیری کند. معلم باید مراقب باشد که سخنان بیهوده از شاگردان او سرزند و از معاشرت آنان با اشخاص نامناسب و امثال اینگونه اعمال ناروا جلوگیری و ممانعت نماید.

برای پیشگیری از سوء رفتار شاگردان و جلوگیری از ارتکاب خلاف لازم است معلم با ایجاد تعریض و کتاب راه گشای تربیت اخلاقی شاگردان بوده و از تخلف آنها جلوگیری کند در صورتی که ضرورت ایجاد نکند باید از آشکار گوئی و تصریح به تخلف شاگرد خود داری نماید و هواره از عامل لطف و محبت و مهر و مودت برای ارشاد شاگردان استفاده کند و آنرا بخاطر تخلف و سوء رفتار توبیخ ننماید. چون اولاً تصریح و آشکار گوئی پرده هیبت و ابهت استاد را از هم در دیده و موجب جرات و جسارت شاگردان در ارتکاب خلاف و سوء رفتار و تخلفهای اخلاقی امروزند راستی باید درباره مراتب مهر و محبت پیامبر عزیز گرامی اسلام (ص) نسبت به آن مرد اعرابی و بیابانگر اندیشید - که مسجد را با بول و پیشاب خود آلوده کرد - (و پیامبر مهربان بجای توبیخ و درشتخویی از در لطف و دلسوزی وارد شد و از راه محبت این مرد صحرانورد را متوجه زشتی و نادرستی رفتارش نمود آری باید دید که رسول اکرم (ص) با معاویه بن حکم آنگاه که در اثناء غار سخن گفت - چه نوع رفتاری را پیش گرفت (آنحضرت در ارشاد واز لطف و محبت استفاده کرد و از این رهگذر او را به نقص و اشکال کارش آشنا ساخت).

فروتنی و نرمش نسبت به دانش آموزان:

نباید معلم با شاگردان خویش رفتاری شکوهمندانه و بزرگ مابانه ای را در پیش گیرد بلکه باید فروتنی و نرمش را در برخورد با شاگردانش بکار برد خداوند متعال به پیامبر خود می گوید: « و اخض جناحک، سمن اتمبک من المومنین » پروبال خونین را برای پیروان خود (که با پیرمرد خویش در ایمان به تواضعار علاقه می کند) فروهسته ساز (و نسبت به آنان متواضع و فروتن باش) رسول خدا (ص) فرمود:

« خداوند متعال به من وحی نمود (که به شما اعلام کنم تا) تواضع فروتنی را پیشه خود سازید » تواضع و فروتنی نسبت به تمام طبقات مردم در خور وظیفه اخلاقی هر انسان مومن و مسلمان است علیهذا باید در نظر گرفت که وظیفه معلم نسبت به شاگردان از این دیدگاه چگونه است - شاگردانی که همواره در معیت معلم بسر می برند و به منزله فرزندان او هستند با توجه به این حقیقت که میان شاگردان و معلم و ملازمت و همبستگی جالبی برقرار است و شاگردان در پی جوئی از دانشها و معارف سودمند بدو تکیه می کنند و رای نظر او را ملاک و معیار ارزیابی علوم و دانشها می دانند و علاوه براین میان معلم و شاگردان حقوق متقابل دیگری از قبیل: حقوق مصاحبت و همنشینی صیانت و احترام در رفت و آمد و برخورد و ابشراف محبت در سیستمهای راستین و عاری از هر شائبه کینه توزی (و امثال آنها وجود دارد که این حقوق و معیارها می تواند رابطه معلم و شاگردانش را بطرز جالب و دلنشین سازمان بخشیدن در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام (ص) آمده است که فرمود: معلم و آموزگار باشید (و درس عشا زمزمه محبت باشد). در تعلیم خود دشوار و سختگیر نباشید زیرا معلم و آموزگار از انسان دشوار و سختگیر بهتر و با ارزش تر است {۱۴}

تشویق شاگردان به اشتغالات علمی و تحریص بر تکرار دروس:

معلم باید شاگردان را به اشتغالات - علمی در تمام اوقات و اعاده و تکرار محفوظات در اوقات مناسب تشویق و تحریص نماید. و راجع به مباحث و مسائل مهمی که برای آنها بیان شده است. پرسش های مطرح سازد.

اگر ملاحظه کرد که شاگردی مسائل و مباحث مذکور را درک کرده و آنها را ادقیقا بخاطر سپرده است از او احترام و تجلیل بعمل آورده و علت در حضور دیگران - در صورتیکه بیم عجب و غرور و تبااهی حال و مزاج روحی او در میان نباشد - او را مورد ستایش و تقدیر قرار دهد.

و اگر احساس کرد که شاگرد و دانشجویی در حفظ کردن درس و دقت در مباحث و مسائل مربوط به آن کوتاهی ورزیده او را در نهان و درغیاب دیگران هشدار داده و توبیخ نماید. و چنانچه مصلحت چنین شاگردی ایجاب کند علت و در حضور دیگران وی را بخاطر سهل انگاری مورد ملامت قرار دهد. و اگر این کار را با توجه به مصلحت خود شاگرد انجام گیرد بلامانع می باشد زیرا معلم و امت و همچون طبیب و پزشک می باشد که می داند دارو را در چه جایی بکار برد و آن دارو در چه شرایطی می تواند در بیمار موثر و سودمند افتد {۱۵}

رعایت مساوات در توجه و محبت به شاگردان:

معلم نباید در اظهار محبت وتوجه والتفات به شاگردان - در صورتی که از لحاظ سن و فطیلت و دینداری با هم برابر باشند تبعیض وتفاوتی را معمول دارد. زیرا تبعیض وعدم رعایت مساوات در محبت وتوجه به آنها با وجود ... آنها در شرایط مذکور موجب ناراحتیهای روانی و..... و بیگانگی آنها از یکدیگر می گردند.

لکن اگر بعضی از لحاظ طرز تحصیل وسعی و کوشش و ادب ونزاکت بر دیگران مزیت داشته باشد چنانچه معلم از آنها احترام خاصی بعمل آورد و آن را از لحاظ محبت وتنفذ به دیگران ترجیح دهد وضمنای یادآور گردد که علت احترام وتقدير ویژه او بخاطر همین مزای وموجبات است. در این صورت تبعیض وتفاوت میان شاگردان مانعی ندارد زیرا تقدیر واحترام به شاگردان کوشا و با نزاکت عامل موثری در ایجاد تحرک وشادابی وانگیزه مفیدی است که آنان ونیز سایر شاگردان را وادار می سازد تا در انصاف به چنین صفات مطلوب وامتیاز آفرین سعی وکوشش نماید. (یعنی تقدیر وتشویق از شاگردان کوشا و وظیفه شناس ومودب حس وظیفه شناسی و ادب ونزاکت وحسد وجهد در تحصیل ر ادر دیگران بیدار ساخته ونیز خود افرادی که مورد تقدیر واحترام قرار می گیرند با تحرک وشادابی وقدرت فزونتری در اداء وظایف وتکالیف درسی و اخلاقی کوشش خواهند کرد {۱۶}

احترام به شاگردان وتوجه به مزایای آنها :

باید معلم بیش از آنچه درباره توده مردم اخلاق و رفتار خویش آمیزی را بکار می دارد نسبت به همنشینان وشاگردان خویش رفتار خوشی را در پیش گیرد وشاگردانی را که از لحاظ سن وعلمی ولیاقت وشایستگی شرافت روحی وامثال آنها بر دیگران امتیاز وبرتری دارند مورد ... واحترام قرار داد و جایگاه والائی را در جلسه درس - بر حسب تقدم آنها در ورد به مجلس درس در نظر گیرد ونسبت به سایر نیز اظهار لطف ومحبت نمود. وبا سلام و درود صمیمانه وگرم چهره ای گشاده و سیمائی شاداب وقیافه ای متبسم وخندان مراتب خویش را ابراز کرده وبمنظور گرمای داشت مقدم آنها از جای برخیزد اگر چه در بعضی از اخبار واحادیث در مسئله به شاگردان ابهامی بچشم می خورد با این از مضمون این اخبار چنین استفاده می شود که اگر رفتار معلم ، نماینگر احترام به شاگرد باشد این رفتار بعنوان عملی مکروه وناستوده بشمار می آید. علیرغم چنین ابهام اثر طرز برخورد معلم با شاگردان حالی از احترام او باشد به هیچ وجه زشت وناستوده نمی باشد باید یادآور کردیم که تحقیق وبررسی اینگونه اخبار وکیفیت توجه آنها به صورتی که با مسئله احترام معلم به شاگردان اصطکاک پیدا نکند از حوصله این کتاب بیرون است هراسانی علاقه دارد نزدیکترین محترم ومحبوب باشد بنابراین وظیفه هر فرد انسانی نشان دادن حسن خلق ومحبت واحترام به دیگران است ولی معلم بیش از دیگران موظف به این امر نسبت به شاگردان می باشد بهترین صفات اخلاقی معلم این است که نسبت به کودکان وشاگردان عاطفه ومحبت نشان دهد چون کودک وشاگرد به توجه واعمال اخلاقی معلم محبت او شدیدا نیازمند است برای آنکه شاگرد بتواند با معلم انس پیدا کند وبه او اعتماد نماید باید از محبت وتوجه او اشباح شود. وقتی شاگرد از معلم توجه و محبت واحترام مشاهده نکرد از معلم واستفاده او بیزار می گردد وفرق میان توجه معلم ودیگران از اینجا سرچشمه می گیرد که کودک وقتی از خانه ویا کودکستان و یا مکتب نمی شود و تبدالی در این محبت انجام نمی گیرد در حالیکه پدر ومادر یا مربی مربی با او در منزل و کودکستان ویا مکتب خانه بارفق ونرمی ومحبت رفتار می کردند لذا ممکن است احیانا این تصور در او آید که معلم مدرسه به او جفا می کند.

محبت درست معلم به متعلم باعث می شود

اولا - ترس واضطراب بی حوصلگی ، پرخاشگری، سهل انگاری، درانجام وظیفه واموری از این قبیل در متعلم ایجاد نشود ویا اگر داشته به صورت قابل ملاحظه ای کاهش یابد یا حتی از بین برود.

ثانیا - متعلم جدی تر درس می خواند وحرکت وجنب وجوش وی افزایش می یابد واز سؤال کردن ودنبال نمودن بحث برای یادگیری استنکاف نمی کنند.

ثالثا - متعلم به معلم خویش اعتماد می کند ومشکلاتش را با او درمیان می گذارد وراهنمایی های او را مورد توجه قرار می دهد واین امر به حل مشکلاتش می انجامد.

رابعا - متعلم به لزوم برقراری رابطه با دیگران پی می برد وراه صحیح چگونه محبت کردن را نیز عملا یاد می گیرد وبدینوسیله جامعه پذیری در او تقویت می شود وحتى معلم رابه عنوان اسوه خویش می پذیرد واز رفتارهای او سرمشق می گیرد وچگونه صحیح زیستن را می آموزد وشایستگی های اخلاقی ، معنوی واجتماعی او را بکار می بندد.

در فرهنگ تربیتی اسلام پروردگار رحیم وعطوف به عنوان اولین معلم انسان جلوه گر است وتاکید می کند که تعلیم وتربیت افراد را به عهده می گیرد باید خلیفه خدا در این صفت باشد وبه همین جهت پیامبر اسلام که « رحمه اللعالمین » است به عنوان شایسته ترین معلم برای بشریت از ناحیه خداوند برگزیده شده است متعلم نیز باید با معلم خویش رابطه عاطفی پیدا کند و او را کاملا دوست داشته باشد زیرا وقتی متعلم معلم خود را محبوب خویش احساس نماید از یک سو در یادگیری وتعلم با او همکاری می نماید وبه درس علاقمند می گردد ونه تنها ازتعلیم استنکاف نمی کند بلکه تمام همتش این است که با موانع یادگیری مبارزه نماید از این رو در کلاس گوش می دهد وذهنش را به جز

آنچه معلم آموزش می دهد معطوف نمی سازد و ... از سوی دیگر علاقه حاکم به وجود او باعث می شود به رنگ معلم محبوبش در ایدو در آداب و اخلاق اجتماعی و ... از او پیروی نماید و برای خود شخصیتی بسازد که ممکن با شخصیت برجسته معلمش باشد {۱۷}

تشویق دانش آموزان بی علاقه و سهل انگار

عده زیادی از معلمان و والدین از اینکه بخشی از دانش آموزان تکالیف خود را در کلاس درس انجام نمی دهند گله مند بوده از این رو دچار تشویق و نگرانی هستند این نگرانی بجاست زیرا اگر دانش آموزی تکالیف خویش را انجام ندهد نمی تواند مطالب درسی را بخوبی فرا بگیرد و در نتیجه از همکلاسیهای خود عقب می افتد.

تحقیقات انجام شده نشان می دهد که یکی از علل مردودی دانش آموزان منحل نبودن آنها در کلاس درس و یا انجام ندادن تکالیف مورد نظر است. موارد زیر رهنمودهایی هستند که با به کار بستن آنها می توان دانش آموزان سهل انگار و بی علاقه را برای انجام تکالیف درسی برانگیخت. این قبیل دانش آموزان را با دقت زیر نظر داشته باشید و آنان را به خاطر کمترین کوشش و فعالیت در جهت شروع کار نوشتن تکالیف اشتغال به انجام آن و یا تکمیل تکالیف داده شده ترغیب و تشویق کنید. این روش را شکل دهی رفتار نیز می گویند که در آن هر پاسخی که نزدیک به پاسخ نهایی انجام تکالیف باشد مورد تقویت می گیرد مثلاً رفتن کودک به کتابخانه نشستن پشت میز مطالعه برداشتن مداد و کاغذ و ... همه جزو پاسخها و یارفتارهایی هستند که در جهت انجام تکالیف صورت می گیرند و می بایست مورد تشویق و تقویت قرار گیرند شما می توانید این کار را با دادن مدا رنگی، اسباب بازی، خودنویس و به عنوان جایزه به دانش آموز و یا انجام تشویقهای اجتماعی از قبیل تحسین دانش آموز لبخند زدن به او پرس و جو کردن از وضعیت درسی وی و یا حتی با توجه مهر امیز به دانش آموز زمانی که وی مشغول انجام تکالیف عملی سازید.

تماس خود را با دانش آموز حفظ کنید تا بتواند مرتباً اشتغال او را به انجام تکالیف را تقویت نمائید به عنوان مثال شما می توانید کنار میز دانش آموز مورد نظر بنشینید تا براحتهی او را به انجام تکالیف تشویق کنید.

ارتباط خود را با والدین دانش آموز حفظ کنید (توسط نامه، تلفن، ملاقات حضوری و غیره) و ایشان را از پیشرفت دانش آموزان در انجام تکالیف آگاه سازید همچنین از والدین دانش آموز بخواهید که وی را به خاطر دادن تکالیف در مدرسه تشویق و تحسین کنند {۱۸}

نتیجه گیری

تشویق وسیله مناسب برای پیشرفت امر تعلیم و تربیت است و همچنین تشویق توسط کسانی انجام شود که مورد احترام دانش آموزان هستند و اجرای تشویق در کلاس برای افزایش یادگیری مناسب است و اکثر معلمان و مربیان تربیتی از تشویق برای پیشرفت تحصیلی استفاده می کنند و تشویق در حضور دانش آموزان موثرتر از تشویق بدون حضور دانش آموزان است و تشویق می تواند یک عامل بسیار مهم در به کار انداختن ابتکار عمل در دانش آموزان باشد و تشویق موجب جرأت دانش آموزان برای حل مسائل می شود و تشویق در حضور والدین موجب افزایش پیشرفت تحصیلی آنها می شود و تشویق دانش آموزان موجب علاقه دانش آموزان به درس می شود و همچنین تشویق یک نوع احترام گذاشتن دانش آموزان گذاشتن به دانش آموزان می باشد و محبت معلم به دانش آموزان یک تشویق بسیار موثر است و توجه به رفتار و مطلوب دانش آموزان باعث تقویت رفتار او می شود و تشویق بهتر است بیشتر به صورت گروهی انجام شود و همچنین تشویق مستقیم و غیر مستقیم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان اثر بیشتری دارد و تشویق موثر مستلزم رعایت حدود اندازه و اصول است. و بطور کلی می توان گفت که تشویق موجب علاقمند نمودن دانش آموزان به درس می شود هر چند دانش آموزان با شوق و ذوق بیشتری درس را فراگیرد بیشتر به موضوع درس علاقمند خواهند شد و همین امر نقش بسیار مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. تشویق محبتی است که ارضاء کننده نیاز است محبت تا آنجا برای انسان لازم و ضروری است که اگر به موقع و به اندازه متناسب در طول زندگی دریافت نکنند در بزرگی به علت احساس خلاء و ناکامی رفتار نا بهنجاری پیدا می کند مسئله تشویق امری است که در خانواده در مدرسه در تشکیلات نظامی کارایی مطلوب دارد.

پیشنهادهات

- ۱) نتیجه پژوهش بیانگر این مطلب که تشویق و شیوه های متداول آن در پیشرفت تحصیلی موثر است لذا پیشنهاد می شود در مقطع ابتدایی از تشویق استفاده شود.
 - ۲) دست اندرکاران تعلیم و تربیت باید عامل تشویق را سر لوحه نظام آموزشی و پرورشی خود ساخته و سعی نمایند با نظارت صحیح خود این امر مهم را در همه جا جامعه عمل بپوشانند.
 - ۳) به همه همکاران گرامی توصیه می شود تشویق را در اولویت قرار داده و از نتیجه استفاده نکنند تا با تشویق عامل پیشرفت دانش آموزان را در هر چه بیشتر فراهم نمایند.
 - ۴) به والدین نیز توصیه می شود برای پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت و تاثیر این اهداف در فرزندانشان از این عامل در درجه اول استفاده کرده از تاثیرات آن با خبر شده و در حد لازم و مطلوب از آن امور تحصیلی و یادگیری فرزندانشان کمک بگیرند.
 - ۵) با توجه به کمبود منابع و پیشینه ها و اهمیت تشویق در نظام تعلیم و تربیت لازم است در این زمینه تحقیقات کافی زیادی صورت بگیرد.
 - ۶) سعی شود به گونه ای با دانش آموزان برخورد شود که ایشان بتوانند آزادانه نظر خود را بیان کنند.
- با دانش آموزان برخورد معلم گونه داتشه باشید و مواظب برخورد باشید تا شخصیت ایشان لکه دار نشود.

منابع و مراجع

- [۱] احمد بهشتی - مجله تربیت شماره (۲) سال هشتم - ص ۱۳
- [۲] دکتر غلامعلی افروز - چکیده ای از روانشناسی تربیتی چاپ اول - ص ۴۳
- [۳] رضا فرهادیان - مجله تربیت شماره (۱) سال هشتم - ص ۱۹
- [۴] اسماعیل بیابانگر - مجله پیوند - شماره ۷۴ - مهر - ۱۳۷۴ ص ۴۳
- [۵] سیما نظیری - مجله پیوند - شماره ۷۴ اردیبهشت ۱۳۷۴ - ص ۴۲
- [۶] سیروس ممبینی - مجله پیوند.
- [۷] تعلیم و تربیت - تربیت معلم، گردآوری و تدوین از محسن شکوهی
- [۸] دکتر اسماعیل بیابانگر - مجله تربیت - شماره هشتم - خرداد ماه ۱۳۷۲ ص ۵۰
- [۹] روانشناسی پرورشی - روانشناسی یادگیری و آموزش - دکتر علی اکبر سیف چاپ اول ۱۳۵۵
- [۱۰] تعلیم و تربیت - تربیت معلم، گردآوری و تدوین از محسن شکوهی
- [۱۱] منصور دادستان - لغت نامه روانشناسی - چاپ ۱۳۵۶
- [۱۲] شهید ثانی - آداب تعلیم در الام - نگارش : دکتر سید محمد باقر محبتی ص ۲۲۶ - ۲۲۵
- [۱۳] شهید ثانی - آداب تعلیم و تعلم در الام - نگارش - دکتر سید محمد باقر محبتی از ص ۲۲۶
- [۱۴] شهید ثانی - آداب تعلیم و تعلم در اسلام - نگارش دکتر سید محمد باقر حجتی ص ۲۴۳ - ۲۴۲
- [۱۵] از شهید ثانی - آداب تعلیم و تعلم در اسلام - نگارش - دکتر سید محمد باقر حجتی از ص ۲۳۲ - ۲۳۱
- [۱۶] شهید ثانی - آداب و تعلیم و تعلم در اسلام - نگارش دکتر سید محمد حجتی ص ۲۴۶
- [۱۷] علی نقی فقیهی - مجله تربیت سال دوازدهم - شماره هشتم اردیبهشت ۷۶ ص ۴۹ - ۴۸
- [۱۸] مجله پیوند - دکتر باقر غباری - شماره ۷۴ - فروردین ۷۶ - ص ۳۰ - ۲۸